

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної освіти та психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Формування комунікативних навичок у дітей з
розладами аутистичного спектра

Виконала студентка групи СО-4(2)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Зверева Анастасія Ігорівна
Керівник: Дергач М. А.
Рецензент: Яланська С. П.
Нормоконтроль _____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2022

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА	10
1.1. Психологічні особливості дітей з розладами аутистичного спектра ...	10
1.2. Комунікативні навички у дітей з розладами аутистичного спектра ...	14
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА	18
2.1. Організація та методика дослідження комунікативних навичок у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра	18
2.2. Аналіз результатів дослідження комунікативних навичок у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра	20
2.3. Методичні рекомендації корекційним педагогам щодо формування комунікативних навичок у дітей з розладами аутистичного спектра	25
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ.....	40

Об'єктом дослідження є комунікація дітей з розладами аутистичного спектра.

Предмет дослідження – комунікативні навички дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Метою роботи є дослідити та описати особливості формування комунікативних навичок у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу сучасних знань про психологічні особливості дітей з розладами аутистичного спектра розглянути особливості формування їхніх комунікативних навичок.

2. На основі результатів експериментального дослідження визначити особливості формування комунікативних навичок дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра.

3. Розробити методичні рекомендації для корекційних педагогів щодо діагностування комунікативних навичок дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Методи досліджень:

- теоретичні (аналіз педагогічної літератури, синтез, узагальнення);
- емпіричні (методика дослідження активного словникового запасу за О. Стребелевою; методика дослідження кількості слів за О. Стребелевою; методика дослідження зв'язного мовлення за О. Стребелевою; методика КОС-1 В. Синявського, В. Федорошина; проективна методика «Сходінки» Г. Щур; методика діагностики шкільної тривожності Б. Філіпса).

Методологічне підґрунтя дослідження склали роботи Л. Виготського, Д. Ельконіна, у яких описано теоретико-методологічні основи навчання та виховання дитини, вчення про практичний взаємозв'язок мовлення і мислення (Д. Браун, М. Жинкін, О. Леонтьєва, Д. Слобіна та ін.). Результати дослідження комунікативних навичок представлено в роботах К. Гілберта, Т. Пітерса,

К. Лебединської, С. Морозова, О. Никольської, G. Mesibov, E. Shopler, H. Tager-Flusberg, L. Wing та ін.

Апробація результатів дослідження:

1. III Міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір», 12-13 травня 2021 року, м. Запоріжжя, Хортицька національна академія.

Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатку.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ
КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ
ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА

1.1. Психологічні особливості дітей з розладами аутистичного спектра

Проблема аутизму вивчалась і висвітлювалася в науковій, медичній, психологічній і педагогічній літературі багатьма науковцями. В основному це були зарубіжні дослідження (J.K. Grether, N.J. Rosen, K.S. Smith, L.A. Croen) [16]. Українські дослідники також займалися і продовжують займатися проблематикою аутизму (Я. Багрій, І. Марценківський, К. Островська, О. Романчук, Г. Смоляр, В. Тарасун, Г. Хворова, А. Чуприков, Д. Шульженко та ін.) [8, 9]. Що ж стосується останніх досліджень, то свою увагу на даній проблемі зосереджували багато науковців. Т. Скрипник присвятила свою монографію феноменології аутизму, К. Островська розкрила у своїй роботі основні проблеми психологічної допомоги дітям з РАС, В. Тарасун розробила навчальний посібник щодо концепції розвитку, навчання і соціалізації дітей з РАС.

В якості найбільш значущих причин, що викликають порушення уваги при аутизмі, представляється найбільш доцільним визнати недостатність як загального, так і психічного тону і відчуженість від того, що відбувається. Привернути увагу дитини з РАС важко, це проявляється вже в ранньому віці, і такі спроби викликають негативну реакцію або її відсутність.

При реалізації педагогічного впливу слід також врахувати виражену психічну перенасиченість, що обумовлює короткостроковість зосередження на тому чи іншому об'єкті. Вона може бути виражена досить сильно, аж до агресивних спалахів зі спробами знищити результати своєї праці.

розладами аутистичного спектра – це оптимальний період активного навчання соціальної поведінки, мистецтва спілкування між дітьми різної статі, засвоєння комунікативних і мовленнєвих умінь, способів розрізнення соціальних ситуацій.

Виявлено засоби формування комунікативної компетентності молодших школярів. З'ясовано, що розроблена нами система рекомендацій, сприяючи розвитку комунікативних умінь, наділяє навчальний процес в цікаву діяльність, викликаючи величезний емоційний сплеск у молодших школярів. У повторному дослідженні відзначено покращення розвитку комунікативних здібностей учнів молодшого шкільного віку. Успішність і інтенсивність формування комунікативних умінь залежать від того, наскільки вони усвідомлюються досліджуваним, наскільки він сам сприяє їх розвитку і наскільки цілеспрямовано бере участь в цьому процесі.

3. Розроблено методичні рекомендації для корекційних педагогів щодо діагностування комунікативних навичок дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра. Запропоновано використовувати різні форми соціально – психологічного тренінгу. Сприятливим є використання в учнівському середовищі таких форм, як поведінковий тренінг, рольовий тренінг, тренінг умінь, тренінг взаємосприйняття і розуміння, тренінг спілкування. Особливу увагу необхідно приділяти створенню клімату довіри. Тренінги допомагають розвивати в дітей з РАС здатність орієнтуватися в ситуаціях спілкування, вміння встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми; володіння необхідними знаннями, вміннями і навичками, що забезпечують ефективне спілкування. Також можна успішно використовувати рольові ігри, дискусії.

Проведене дослідження не вичерпує означену наукову проблему, вважаємо, що в подальшому необхідно розробити і апробувати корекційну програму щодо формування комунікативних навичок у дітей з розладами аутистичного спектра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Н. М. Формування комунікативних навичок у старших дошкільників з порушеннями зору та інтелекту. автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2016. 20 с.
2. Бабич Н. М. Пошук нових шляхів формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з порушеннями зору та інтелекту. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови* 2015. Вип. 9. С. 8-13.
3. Базима Н. Теоретичне вивчення проблематики аутизму. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*. 2015. №1. С. 51–56.
4. Богуш А. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. К.: Слово, 2008. 187 с.
5. Вітюк В., Тарасюк Л. Розвиток мовлення дітей з аутизмом як запорука подальшого навчання у школі. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. №1, С. 75–81.
6. Галах Т. В. Діагностика і корекція дітей з Раннім Дитячим Аутизмом. Нетішин, 2016. 49 с.
7. Гладун Т. О. Розвиток соціальності дітей з розладами аутистичного спектру: соціально-педагогічний дискурс проблеми. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. №8. С. 294–302.
8. Гончарова Н. Г., Носальська Л. Є. Розвиток спілкування у дітей зі складними психофізичними вадами. *Таврійський вісник освіти*. 2015. №3. С. 247–255.
9. Зайченко Г.Д. Формування комунікативних навичок у дітей з розладами аутичного спектра шляхом використання ігрових прийомів. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2013. №4(2), С. 122–131.
10. Кліш П. А., Хом'як А. П. Комунікативні вміння й навички як важлива складова професіоналізму педагога. *Педагогічний пошук*. 2017. №3. С. 15–17.
11. Коломоєць Т. Г., Савенко О. С., Осадча Д. В. Використання альтернативної комунікації у навчання дітей з розладами аутистичного спектру.

In *The 8th International scientific and practical conference “Results of modern scientific research and development”* (October 17-19, 2021) *Barca Academy Publishing, Madrid, Spain. 2021. p. 254.*

12. Козлюк, О. А. (2005). Педагогічні умови формування гуманістичної спрямованості спілкування старших дошкільників. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. праць. Наукові записки РДГУ. Випуск, 29, 130–133.*

13. Логвінова І. П. Особливості формування невербальних засобів комунікативної діяльності у дітей дошкільного віку з розладами спектра аутизму. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук. 2013. Київ. 19 с.

14. Логвінова І. П. До проблеми формування невербальних засобів комунікативної діяльності дітей з розладами спектра аутизму. *Логопедія. 2012 №2. С. 40–44.*

15. Логвінова І. П. Формування комунікативної потреби у дітей з аутизмом у невербальній взаємодії. *Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка. Вип. XII. Серія соціально-педагогічна. Аксіома, 2009. С. 400–404.*

16. Логвінова І. П. Навички невербальної соціальної взаємодії у дошкільників з розладами спектра аутизму. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №19. Корекційна педагогіка та психологія : зб. наук. пр. / за ред. В. М. Синьова. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. №18. С. 137–141.*

17. Мардахаев Л. В. Социальная педагогика: Учебник. Москва: Гардарики, 2005. 269 с.

18. Островська К. О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги [навчальний посібник]. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 110 с.

19. Островська К. О. Засади комплексної психологопедагогічної допомоги дітям з аутизмом : Монографія. Львів : Тріада плюс, 2012. 520 с.